

โครงการย่อยที่ 5 ประสบการณ์การพัฒนาของอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์¹

รศ.ดร.อาชนัน เกาะไพบูลย์ และ
อ.เพชรธรินทร์ วงศ์เจริญ
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

บทความนี้วิเคราะห์ทางเลือกในการปรับตัวของผู้ประกอบการชิ้นส่วนไทยในเครือข่ายการผลิตของอุตสาหกรรมยานยนต์ของบริษัทข้ามชาติผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ประกอบการไทย ผลการศึกษาพบว่าความสามารถในการส่งออกชิ้นส่วนของไทยยังอยู่ในระดับที่น่าพอใจ และยังมีพื้นที่ทางธุรกิจบางส่วนที่ผู้ประกอบการคนไทยมีความสามารถในการผลิตที่เทียบเท่ากับผู้ผลิตชิ้นส่วนข้ามชาติ กลุ่มผู้ประกอบการเหล่านี้เป็นกลุ่มผู้ประกอบการที่ลงมือทำวิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพแต่เนิ่นๆ ไม่ได้เป็นเสือนอนกินจากความคุ้มครองในอดีตเหมือนรายอื่นๆ ในขณะที่ผู้ผลิตชิ้นส่วนคนไทยจำนวนมากโดยเฉพาะผู้ประกอบการขนาดกลางกำลังประสบปัญหาความพยายามในการรักษาความสามารถการแข่งขันกับบริษัทชิ้นส่วนต่างชาติ และอาจจะสายเกินไปสำหรับกลุ่มผู้ประกอบการที่ยังไม่ได้ปรับตัวและ/หรือเพิ่งเริ่มดำเนินการ ดังนั้นผู้ประกอบการเหล่านี้ต้องเลือกพื้นที่ทางธุรกิจที่เหมาะสมกับตัวเอง ซึ่งไม่จำเป็นต้องเหมือนกันในแต่ละราย ต้องอาศัยข้อมูลเชิงลึกของธุรกิจที่ผู้ประกอบการกำลังดำเนินการอยู่ มาพิจารณาร่วมกับจุดแข็ง-จุดอ่อนของผู้ประกอบการ ทางเลือกในการปรับตัวที่เป็นไปได้ คือ การผันตัวมาเป็นซัพพลายเออร์ของซัพพลายเออร์ Tier-1 อีกทีหนึ่ง หรือการมุ่งพัฒนาความชำนาญในกระบวนการผลิตแทนชิ้นส่วนโดยเลือกกระบวนการผลิตที่สอดคล้องกับจุดเด่นของตนเอง มิเช่นนั้นคงต้องเตรียมทางออกในฝันไปทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การมุ่งทำตลาดชิ้นส่วนทดแทน (REM) หรือ การ Remanufacturing

Abstract

This paper analyzes adjustment options available for indigenous auto suppliers within the global production network of carmakers. Secondary data analyses and in-depth interviews

¹ นักวิจัยได้ประโยชน์จากข้อเสนอแนะจาก คุณองอาจ พงศ์กิจวรสิน ประธานกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์ สภาอุตสาหกรรม คุณอนุวัตร จุลินทร สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม และผู้เข้าร่วมสัมมนาเผยแพร่ความรู้เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2559 ที่คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

are performed. The key finding is that there are lucrative business opportunities where indigenous suppliers can compete neck to neck with multinational suppliers. Nonetheless, these suppliers are handful as they started investing in R&D and wisely re-allocated rents induced by the heavy protection during the 1970s and 1980s. There are numerous indigenous suppliers and medium-size in particular, struggling in business. It is too late for them to commit R&D investment today with a hope to be Tier-1 suppliers. These struggling firms must search appropriate niches which vary across firms, based on their own strength and weakness. Two adjustment options are available, being suppliers of Tier-1 supplier and process specialists. Otherwise, exit to other related industries such as REM suppliers, remanufacturing is also a sensible solution.

5.1 บทนำ

อุตสาหกรรมยานยนต์เป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญอุตสาหกรรมหนึ่งของประเทศและเป็นอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ภาครัฐทุ่มพินกว่า 3 ทศวรรษ วันนี้อุตสาหกรรมยานยนต์ของไทยจัดว่าเป็นฐานการผลิตที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลกจากค่ายรถยนต์ชั้นนำต่างๆ ทั่วโลก เพื่อจำหน่ายในประเทศและส่งออกรถยนต์ไปยังประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงและภูมิภาคโอเชียเนีย บริษัทรถยนต์ข้ามชาติจำนวนมากเข้ามาตั้งฐานการผลิตในประเทศไทย สร้างและพัฒนาเครือข่ายชิ้นส่วนยานยนต์ภายในประเทศอย่างกว้างขวาง โดยในปีพ.ศ.2556 ปริมาณการผลิตรถยนต์ในประเทศไทยมีมากเป็นอันดับที่ 9 ของโลก และเป็นอันดับที่ 4 ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา อย่างไรก็ตามสิ่งที่เกิดขึ้นควบคู่ไป คือ ความกังวลเกี่ยวกับสถานะและความอยู่รอดของผู้ผลิตชิ้นส่วนคนไทยในเครือข่ายการผลิตของบริษัทรถยนต์ข้ามชาติที่นับวันการแข่งขันในเครือข่ายทวีความรุนแรงขึ้น การแข่งขันไม่ใช่เป็นการแข่งระหว่างผู้ผลิตชิ้นส่วนคนไทยด้วยกันเองแต่เป็นการแข่งขันกับผู้ผลิตชิ้นส่วนต่างประเทศ บางรายเป็นบริษัทข้ามชาติที่มีขนาดใหญ่และมีความสามารถทางด้านเทคโนโลยีที่สูง แม้ในอดีต (ก่อนปีพ.ศ.2543) กลุ่มผู้ผลิตชิ้นส่วนคนไทยเหล่านี้ได้อานิสงส์จากมาตรการความช่วยเหลือต่างๆ โดยเฉพาะมาตรการบังคับให้ผู้ผลิตรถยนต์ทุกรายต้องใช้ชิ้นส่วนที่ผลิตภายในประเทศตามที่ภาครัฐกำหนด ความช่วยเหลือดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้ผลิตชิ้นส่วนเหล่านี้ได้ตวงผลประโยชน์จากการลงมือผลิตและกลายมาเป็นผู้ผลิตที่มีความสามารถทัดเทียมผู้ผลิตรายอื่นๆ ในโลกได้ แต่มีผู้ผลิตชิ้นส่วนคนไทยที่ประสบความสำเร็จไม่มาก ดังเห็นได้จากการที่บริษัทข้ามชาติปรับยุทธศาสตร์ให้ฐานการผลิตไทยเพื่อจำหน่ายทั้งตลาดภายในประเทศและส่งออกและให้ความสำคัญกับความสามารถที่แท้จริงของผู้ผลิตชิ้นส่วนอย่างเข้มงวด มีเพียงบริษัทชิ้นส่วนคนไทยเพียงไม่กี่รายที่